

REMISSYTTRANDE

FARR – Flyktinggruppernas Riksråd

2016-01-21

Diarienummer: Ju2015/09954/L7

PM: Ändring av bestämmelserna om rätt till bistånd i lagen om mottagande av asylsökande m. fl.

Inbjuden att inkomma med synpunkter ang. ovanstående promemoria avger FARR – Flyktinggruppernas Riksråd – följande remissvar.

SAMMANFATTNING

FARR anser att det saknas ett tydligt behov av lagförslaget, att det skulle skapa stor osäkerhet rörande asylsökandes grundläggande levnadsvillkor och försvaga dessa för en redan utsatt grupp, samt att lagförslaget är otillräckligt utrett. FARR befarar vidare att ett genomförande av lagförslaget skulle öka antalet hemlösa i Sverige med svåra konsekvenser för individen och sociala och ekonomiska konsekvenser för samhället. Förslaget innebär dessutom ytterligare svårigheter för en grupp av asylsökande som hamnat i rättsligt limbo på grund av brister i lagstiftningen. Bland annat mot denna bakgrund avstyrks lagförslaget i sin helhet.

För det fall lagstiftningen ändå ska genomföras vill FARR bland annat påpeka att de tidsfrister som nu föreslås är orimligt korta samt att lagen måste utformas så att barn inte drabbas, oavsett om de fötts före eller efter förälderns beslut om avvisning eller utvisning.

ANGÅENDE LAGFÖRSLAGET I SIN HELHET

Det är väl känt att lagstiftningens utrymme för att upphäva avvisnings- och utvisningsbeslut inte fungerar tillfredsställande. Detta gäller inte minst så kallade praktiska verkställighetshinder. Myndigheternas lagstadgade skyldighet att ta hänsyn till verkställighetshinder redan i grundärendet är åsidosatt i domstolspraxis. I korthet krävs konkreta försök att verkställa beslutet för att erkänna ett hinder - vilket självfallet inte låter sig göras innan det finns ett beslut. Efter att beslutet vunnit laga kraft krävs å andra sidan nya omständigheter för att väcka frågan om verkställighetshinder. Svårigheten att bevisa att en avvisning eller utvisning omöjligt kan verkställas gör att ett antal personer inte kan återföras till det utpekade landet, men att verkställighetshinder ändå inte föreligger formellt. Många av de personer som hamnar i limbo torde bo kvar på anläggningsboende, snarare än att hålla sig undan ett beslut som ändå inte kan verkställas.

Att lägga ytterligare bördor på dessa människor istället för att åtgärda lagstiftningen är både orättvist och verkningslöst.

Därtill kommer att en del av dem som lever med avvisnings- eller utvisningsbeslut som inte har verkställts har en stark upplevelse av livsfara inför ett återvändande till hemlandet. Oavsett myndigheternas bedömning leder detta till att utvisade inte medverkar till verkställigheten. Rädslan försvinner inte i och med att Sverige anser att saken är avgjord genom lagkraftvunnet beslut. Denna del av gruppen har hittills inte påverkats till att återvända frivilligt till hemlandet av nedsatta bidrag och kommer sannolikt inte heller att påverkas av ytterligare inskränkningar av liknande slag. FARR befärar att ett genomförande av promemorians förslag snarare kommer att leda till ökad hemlöshet och utsatthet inom en redan utsatt grupp.

Dessa omständigheter är i sig skäl för att förslagen inte bör genomföras. För det fall regeringen ändå avser lägga proposition framställer vi följande synpunkter på promemorian.

ANGÅENDE RÄTTSSÄKERHET

FARR ifrågasätter i vilken grad besluten om indraget bistånd, som avses gälla omedelbart från beslutsdatumet, i praktiken kommer att kunna överklagas av dem de berör. Statens skyldighet att garantera rättssäkerheten framstår som särskilt viktig när saken rör grundläggande rättigheter, jfr. art. 11 i Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt art. 25 i FN:s allmänna förklaring av de mänskliga rättigheterna. Detta får ytterligare relevans av att saken rör personer som generellt får anses sakna kunskaper i svenska språket och ha liten kunskap om hur det svenska rättsväsendet fungerar.

Departementet har inte redovisat statistik för i vilken grad beslut om nedsättning av dagersättning enligt LMA överklagas idag. Beslut om indragning av dagersättning är inte helt jämförbart med en förlust av såväl dagersättning som boende, men sådan statistik skulle ändå ge en fingervisning om behovet av ytterligare rättssäkerhetsgarantier.

ANGÅENDE 3.1, BEHOVET AV EN FÖRÄNDRING

Av avsnittet får förstås att departementet är oroligt över det antal asylsökande som kommer till Sverige och det krav detta ställer på boendeplatser. Av Migrationsverkets aktuella statistik för inkomna ansökningar om asyl framgår dock att det inte längre är tal om sådana rekordsiffror som promemorian utgår från. I oktober 2015, rekordmånaden för året, mottogs 39 196 asylansökningar. I november samma år 36 726 ansökningar. Följande månad 13 872 ansökningar. Den första och andra veckan i januari 2016 ansökte totalt 2 205 personer asyl i Sverige.

Promemorians förslag inriktas mot de 1 900 vuxna som idag utan att sammanbo med barn bor kvar i anläggningsboende efter erhållet lagkraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning. Det finns redan möjlighet att sätta ned dagersättning för anläggningsboende delvis eller fullständigt vid brist på medverkan till verkställighet eller motverkande av klarläggande av identitet.

FARR delar inte promemorians bild av att det finns ett stort behov av lagförslagen för att möta rådande flyktingsituation.

ANGÅENDE 3.2, RÄTTEN TIL BISTÅND SKA SOM HUVUDREGEL UPPHÖRA VID LAGA KRAFT

Givet Migrationsverkets och domstolarnas handläggningstider tvingas de flesta asylsökande leva lång tid i Migrationsverkets boende i avvaktan på beslut. Detta gäller både för de som söker asyl första

gången, de som söker asyl under sådana omständigheter att de inte kommer ges frist för frivillig återresa, och de som beviljats ny prövning enl. 12 kap. 19 § utlänningslagen.

Det föreligger heller ingen bortre gräns för hur länge en inhibition får vara giltig. Då inhibition meddelats efter att en prövning upptagits vid något internationellt organ, om Europadomstolen eller FN:s kommitté, är det inte ovanligt med årslånga inhibitioner.

Ett genomförande av promemorians förslag skulle försätta den enskilde i utdragen osäkerhet kring sitt framtida boende och uppehälle - utan varsel kan negativ dom meddelas med följd att boendet förloras med en veckas varsel eller kortare. Detta är en orimligt lång tid att befinna sig i osäkerhet och det är en orimligt kort tid att landa i beslutet, avsluta sin vistelse och ordna med resa och resehandlingar till det land från vilket man flytt. Om sådana restriktioner ska införas behöver övergångstiden vara längre från att beslutet vinner laga kraft till att den enskilde förlorar sitt boende även för dessa fall.

Den säkerhetsventil som föreslås, "uppenbart oskäligt", avses bland annat innefatta fall då verkställighet inte kan ske trots att den enskilde verkat för detta fullt ut. Det är dock okänt för FARR att en utlänning med lagakraftvunnet beslut skulle ansetts ha visat att verkställighet ej kan ske med mindre än åtskilliga månaders dokumenterade försök till verkställighet. FARR har också erfarenhet av ärenden där asylsökande får utvisningsbeslut som i praktiken inte går att verkställa över huvud taget - som vi beskrivit ovan.

Det är därför svårt att förstå promemorians avsikt att det ska avgöras om ett beslut är verkställbart redan när fristen för frivillig hemresa löper ut, efter en vecka efter prövning enligt 12 kap. 19 § utlänningslagen, eller omedelbart vid lagakraftvunnet beslut när frist för frivillig hemresa ej meddelas. Säkerhetsventilen kommer knappast att kunna tillämpas med de frister som föreslås. Det är helt enkelt inte seriöst att lagstifta om att en person ska kunna visa att hen verkat för sin utvisning i praktiskt taget samma stund som utvisningsbeslutet är fattat.

Om det faktiskt ska införas att asylsökande som erhåller negativt beslut ska förlora rätten till bostad redan innan avvisningen eller utvisningen i praktiken kan verkställas, eller innan det kan bevisas att verkställighet inte kan ske. så behöver fristen vara betydligt längre. Detsamma gäller en frist vid hävande av inhibition samt efter ny prövning.

ANGÅENDE 3.3, ÅTERINTRÄDE I RÄTTEN TILL BISTÅND

Det torde inte vara okänt för departementet att även utlänningar med lagakraftvunna beslut om avvisning eller utvisning föder barn i Sverige. Om bistånd ska tas bort i de situationer som föreslås i promemorian behöver en möjlighet införas att återfå bistånd för vuxna som upptar boende med barn under 18 år.

ANGÅENDE 4, EKONOMISKA KONSEKVENSER

Personer som vistas i Sverige utan tillstånd har rätt till bistånd i akuta situationer enligt 2 a kap. 2 § socialtjänstlagen. FARR rekommenderar att regeringen i övervägandet av en eventuell proposition utifrån promemorian även gör en uppskattning av antalet ansökningar enligt denna paragraf som kan bli följden av att målgruppens försämrade ekonomiska situation.

FARR vill även påpeka att lagförslaget innebär en påtaglig risk för att kontakterna snarare försämras än förbättras mellan migrationsmyndigheterna och personer med lagakraftvunna beslut. Den som idag väljer att stanna kvar i anläggningsboende på känd adress skulle efter förslagets genomförande finna sig på okänd ort eller i förvar. Incitamenten för att hålla kontakt med myndigheterna kommer dessutom att minska då bidrag och boende ändå försvinner.

Med tanke på hur få som berörs, att en viss del av dessa torde ha utvisningsbeslut som inte kan verkställas och att förslagen i viss utsträckning troligen är kontraproduktiva genom att fler utvisade förlorar kontakten med myndigheterna, kan vi inte se annat än att förslagets främsta syfte är att ge en signal att regeringen lägger vikt vid att beslutade utvisningar ska verkställas. Vi anser inte att det syftet är tillräckligt för att uppväga förslagets nackdelar.

I detta ärende har FARRs arbetsutskott beslutat. Föredragande har varit Sanna Vestin.

Sanna Vestin, ordförande